

Shauny Seynhaeve
Universiteit Gent
Contact: Shauny.seynhaeve@UGent.be

Interactie in online lessen: de ervaring van anderstalige nieuwkomers in secundair onderwijs

1. Inleiding

Om de verspreiding van het coronavirus in te dammen, schakelde het Vlaamse onderwijs in november 2020 over naar 50% afstandsonderwijs voor leerlingen in de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs. Bij de getroffen leerlingen hoorden ook duizenden anderstalige nieuwkomers – leerlingen die vóór de omschakeling naar online onderwijs al te maken kregen met verschillende onderwijsongelijkheden. Hoe hebben zij de online lessen ervaren?

2. Doel en opzet van het onderzoek

PISA-resultaten tonen aan dat er in Vlaanderen een grote kloof bestaat tussen het schoolsucces van leerlingen met en zonder migratieachtergrond (OECD 2018). Zeker voor anderstalige nieuwkomers zijn schoolloopbanen vaak zeer hobbelig. In Vlaanderen komen anderstalige nieuwkomers tussen de 12 en 18 jaar terecht in de Onthaal Klas voor Anderstalige Nieuwkomers (OKAN). Gedurende een jaar krijgen ze bijna fulltime Nederlandse lessen, waarna ze doorstromen naar het regulier secundair onderwijs. Daar hebben ex-OKAN-leerlingen een grotere kans op zittenblijven en vroegtijdig schoolverlaten (Van Avermaet e.a. 2017). Mogelijk zal het afstandsonderwijs dat werd ingevoerd tijdens de coronacrisis deze leerlingen nog grotere drempels opwerpen (Drane, Vernon & O’Shea 2020).

Onderzoek toont aan dat kwaliteitsvolle interactie een noodzakelijke voorwaarde is voor effectief afstandsonderwijs (Dixson 2010; Muilenburg & Berge 2005; Zhu & Zhang 2021). Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen drie soorten interactie: ‘interactie tussen leerling en leerkracht’, ‘interactie tussen leerling en leerling’ en ‘interactie tussen leerling en inhoud’ (Moore 1989). Bovendien biedt klasinteractie een faciliterende factor voor de tweedetaalverwerving van leerlingen met een andere moedertaal dan de instructietaal (Long 1996). Daarom gaat dit onderzoek na hoe ex-OKAN-leerlingen in het regulier secundair onderwijs de interactie tijdens afstandsonderwijs hebben ervaren.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, werden in zes Oost-Vlaamse scholen focusgroepgesprekken met 23 ex-OKAN-leerlingen georganiseerd. De leerlingen zaten allen in de tweede of derde graad van het technisch of algemeen secundair onderwijs. Tijdens de gesprekken werden ze onder andere geïnterviewd over de voor- en nadelen van on-campus en online lessen, en over de impact van online lessen op de klasinteractie.

De interviews werden opgenomen met een audiorecorder en vervolgens inhoudelijk getranscribeerd. Om de data te kunnen analyseren, werden de transcripties thematisch gecodeerd. De codeboom werd door twee onderzoekers samengesteld en vervolgens gebruikt door een derde, getrainde onderzoeker. De intercodeerdersovereenkomst was met 92% zeer hoog.

3. Resultaten

3.1 *Interactie tussen leerling en leerkracht*

De participanten ervoeren een gebrek aan interactie met de leerkracht tijdens online lessen. De meeste participanten gaven aan dat ze weinig tot geen spreekkansen kregen. Bovendien verklaarden de leerlingen dat hun wil om met de leerkracht in interactie te gaan, was afgenomen: ze voelden zich ongemakkelijk bij het communiceren door de microfoon en enkele leerlingen dachten dat vragen stellen tijdens de online les “de tijd van de leerkracht zou verspillen”. Door de afwezigheid van spreekkansen en de gedaalde wil om in interactie te treden, gaven verschillende participanten aan dat ze tijdens online lessen helemaal niet praatten.

3.2 *Interactie tussen leerling en leerling*

Volgens de meeste participanten waren er tijdens online lessen weinig kansen om met medeleerlingen in interactie te treden. Vaak was praten met klasgenoten tijdens online lessen “niet toegelaten”. De participanten stelden dat interactie onder leerlingen enkel mogelijk was in de vorm van groepswerken. Deze groepstaken vonden meestal na de lessen plaats, met weinig begeleiding van de leerkracht. Veel participanten hadden dus het gevoel dat ze erg autonoom moesten werken tijdens afstandsonderwijs.

3.3 *Interactie tussen leerling en inhoud*

Wat betreft de interactie tussen de leerling en de lesinhoud was er een consensus onder de meeste participanten dat afstandsonderwijs had geleid tot een aanzienlijk hogere werkdruk in vergelijking met contactonderwijs. Het grootste deel van de werklust be-

stond uit zelfstudie of taken die zelfstandig verwerkt moesten worden. De toegenomen leerling-inhoud-interactie lijkt dus niet te hebben geresulteerd in een toegenomen leerling-leerling of leerling-leerkracht-interactie.

4. Conclusie

In het algemeen hebben de participanten een substantieel kleinere hoeveelheid menselijke interactie ervaren tijdens afstandsonderwijs dan tijdens contactonderwijs. Voor sommige leerlingen leidde dit tot een volledige afwezigheid van verbale interactie in online lessen. Volgens de stelling dat de effectiviteit van afstandsonderwijs sterk afhangt van kwaliteitsvolle interacties (Bernard et al. 2009; Dixson 2010), zou de afwezigheid van interactie een negatief effect kunnen hebben op de leeransen van de participanten tijdens de pandemie. Dit is vooral problematisch voor migrantenleerlingen, die al langer te maken hebben met onderwijsongelijkheden.

Referenties

- Bernard, R.M., P.C. Abrami, E. Borokhovski, C.A. Wade, R.M. Tamim, M.A. Surkes & E.C. Bethel (2009). "A Meta-Analysis of Three Types of Interaction Treatments in Distance Education". In: *Review of Educational Research*, 79 (3), p. 1243-1289.
- Dixson, M.D. (2010). "Creating effective student engagement in online courses: What do students find engaging?". In: *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 10 (2), p. 1-13.
- Drane, C.F., L. Vernon & S. O'Shea (2020). "Vulnerable learners in the age of COVID-19: A scoping review". In: *The Australian Educational Researcher*, 48, p. 585-604.
- Long, M.H. (1996). 'The Role of the Linguistic Environment in Second Language Acquisition'. In: W.C. Ritchie & T.K. Bhatia (eds.). *Handbook of Second Language Acquisition*. New York: Academic Press, p. 413-468.
- Moore, M.G. (1989). "Editorial: Three types of interaction". In: *American Journal of Distance Education*, 3 (2), p. 1-7.
- Muilenburg, L.Y. & Z.L. Berge (2005). "Student barriers to online learning: A factor analytic study". In: *Distance Education*, 26 (1), p. 29-48.
- OECD (2018). 'The Resilience of Students with an Immigrant Background: Factors that Shape Well-being'. Online raadpleegbaar op: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264292093-en.pdf?expires=1630147413&id=id&accname=guest&checksum=03F6BF2260E3A699B99FB68C38672869>.

8. Taalstimulering in een meertalige context

- Van Avermaet, P., I. Derluyn, S. De Maeyer, G. Vandommele, K. Van Gorp, R. Pulinx, R. Kemper, K. Verswijvel, L. De Bruyne, G. Van Thournout, M. Baeten & I. Keygnaert (2017). 'Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor minderjarige anderstalige nieuwkomers (OKANS)'. Gent: Steunpunt voor Diversiteit en Leren.
- Zhu, M., S. Berri & K. Zhang (2021). "Effective instructional strategies and technology use in blended learning: A case study". In: *Education and Information Technologies*, 26, p. 6143-6161.